

Klimata pilsētas līgums

Rīgas valstspilsētas klimatneitralitātes apņemšanās līdz 2030. gadam (1. redakcija)

RĪGA

19.08.2024.
Rīga, Latvija

Atruna

Šī dokumenta saturs atspoguļo autora skatījumu. Eiropas Komisija nav atbildīga par tā satura informācijas izmantošanu.

Saturs

Saturs	2
1 Ievads	3
2 Mērķis: klimatneitralitāte līdz 2030. gadam	5
3 Stratēģiskās prioritātes	6
4 Process un principi	7

1 Ievads

Rīga ir apņēmusies kļūt klimatneitrāla līdz 2030. gadam, ko apliecina Rīgas dalība Eiropas misijā “100 klimatneitrālas un viedas pilsētas līdz 2030. gadam” (Misija) un ambīcijas, kas integrētas pilsētas attīstības plānošanas dokumentos.

Rīgai ilgtspēja ir bijusi būtiska jau kopš 2008. gada, kad tā bija pirmā Eiropas galvaspilsēta, kas pievienojās Pilsētas mēru paktam. Rīga, turpinot īstenot klimata pārmaiņu mazināšanās un pielāgošanās pasākumus un apliecinot savas ambīcijas turpināt šādu pasākumu ieviešanu, 2021. gadā parakstīja Parīzes klimata deklarāciju un atjaunoja Pilsētas mēra pakta saistības.

Dalība Misijā sniedz Rīgai plašas iespējas mācīties no citām pilsētām ar līdzīgām ambīcijām, palīdz mobilizēt nepieciešamos jomas ekspertus, kā arī nodrošina iespēju aktualizēt pilsētas plānus ceļā uz ilgtspējīgu attīstību un piesaistīt papildus finansējumu, kas ir viens no galvenajiem šķēršļiem mērķtiecīgai emisiju samazināšanai.

Kopš 1990. gada Rīgas valstspilsētas pašvaldībā (RVP) ir veikti nozīmīgi pasākumi CO₂ emisiju samazināšanai, galvenokārt aizstājot fosilos kurināmos ar augstu emisiju faktoru. Tā rezultātā emisijas pilsētā, salīdzinot ar 1990. gadu, ir samazinājušās par 60%.

Lai koordinēti ieviestu pasākumus, 2022. gadā tika apstiprināts RVP Ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāns 2022-2030. gadam (IEKRP2030), kurā noteikts mērķis līdz 2030. gadam samazināt emisijas par 30%, salīdzinot ar 2019. gadu, kas līdzvērtīgs 70%, salīdzinot ar 1990. gadu.

RVP Klimata pilsētas līgumā (KPL) mērķis tiek palielināts līdz 80%, salīdzinot ar 1990. gadu. Izstrādātais KPL aizstās IEKRP2030. KPL detalizē jau IEKRP2030 noteiktos prioritāros virzienos un emisiju samazināšanas pasākumus, papildinot plānu ar zemju izmantošanas un atkritumu sektoriem, kā arī koriģē pilsētas mērķi, palielinot to līdz 80%, salīdzinot ar 1990. gadu un nosaka pasākumus 16% emisiju piesaistei.

Rīgas motivācija dalībai Misijā ietver praktiskus ieguvumus pilsētai un tās iedzīvotājiem, kas palīdzēs pilsētai samazināt dažādus riskus enerģētikas un klimata pārmaiņu jomā, kā arī palīdzēs attīstīties tautsaimniecībai un uzlabos iedzīvotāju veselību. KPL Rīcības plānā paredzētie pasākumi nodrošinās būtisku situācijas uzlabošanu šādās jomās kā:

- **energoefektivitāte**, nodrošinot racionālu enerģijas patēriņu, kas palīdz finansēt ēku sakārtošanu un atjaunošanu;
- **atjaunīgie energoresursi**, kas atjaunojas ātri vai pieejami bezmaksas, nav izsmeļami un pieejami lokāli;
- **aprites ekonomika**, kas paredz esošo materiālu un produktu koplietošanu, iznomāšanu, atkārtotu izmantošanu, remontu, atjaunošanu un pārstrādi pēc iespējas ilgākā laika periodā, pagarinot produktu aprites ciklu;
- **energodrošība**, samazinot patēriņu un ražojot enerģiju ar atjaunīgiem energoresursiem ievērojami samazinās riski dažādu ārējo apstākļu rezultātā (Latvijai nav savi dabasgāzes, dīzeļdegvielas u.c. fosilie resursi);
- **tautsaimniecības attīstība**, mazāk importējot energoresursus, kas veicinās darba vietu rašanos lokāli un ekonomikas attīstību;
- **gaisa kvalitātes uzlabošana**, prioritizējot centralizēto siltumapgādi un bezemisiju siltuma avotus, kā arī veicot novecojošu sadedzināšanas iekārtu nomaiņu, it īpaši decentralizētajā sektorā;
- **pielāgošanās klimata pārmaiņām**, stiprinot infrastruktūru, lai mazinātu klimata pārmaiņu ietekmi, kā arī priekšlaicīgi paredzot potenciālos apdraudējumus.

Rīgas dome ir apņēmusies sasniegt KPL noteiktos mērķus un ieviest identificētos pasākumus tās budžeta iespēju robežās, vienlaikus proaktīvi piesaistot ārējo finansējumu pasākumu īstenošanai ārpus Rīgas valstspilsētas budžeta iespējām.

Misijas ietvaros Rīga, kopā ar citām Misijas dalībniecēm un starptautiskajiem partneriem, ir aktīvi iesaistījusies projektu pieteikumu sagatavošanā ārējā finansējuma piesaistei no Eiropas Savienības atbalsta programmām.

Rīga ir izveidojusi labu sabiedrības līdzdalības praksi un konsultācijas ar aktīvo pilsoniskās sabiedrības daļu ir būtiska pilsētplānošanas sastāvdaļa. Pilsēta izprot dažādu ieinteresēto pušu nozīmīgo lomu pilsētvides attīstībā. Ir īstenoti daudzpusīgi pasākumi, lai stiprinātu apkaimju biedrību attīstību un izaugsmi, kas tiek iesaistītas attīstības plānošanā, pārstāvot katras apkaimes iedzīvotāju redzējumu.

Izstrādājot IEKRP2030, kas ir pamats KPL, plaši tika iesaistīti iedzīvotāji, valsts un reģionālās institūcijas, izglītības iestādes, nozaru asociācijas, NVO, u.c. interesenti, kopā sagatavojot 14 tematiskos aprakstus par katru IEKRP2030 sadaļu. Tika noorganizētas 11 darba grupas tikšanās RVP struktūrvienību un kapitālsabiedrību ietvaros un 7 tematiskās diskusijas ar plašākas sabiedrības līdzdalību. Publiskā apspriedē tika saņemti 163 komentāri.

Savukārt, KPL izstrādes laikā, lai veicinātu pēc iespējas plašāku iesaisti, pilsēta publiski aicināja ikvienu piedalīties koprades darbnīcās. Aicinājumam atsaucās vairāk kā 130 dažādas ieinteresētās puses: akadēmiskās jomas, pētniecības, valsts un reģionālās pārvaldes institūcijas, nozaru asociācijas un NVO, RVP struktūrvienību pārstāvji, uzņēmumu un jaunuzņēmumu pārstāvji, kā arī savu interesi līdzdarboties apliecināja fiziskas personas – aktīvie rīdzinieki. Tika noorganizētas 6 koprades darbnīcas, par kurām sagatavoti 6 tematiskie apraksti katram sektoram, saņemti 347 komentāri no koprades darbnīcās iesaistītajiem dalībniekiem, kas iestrādāti KPL gala redakcijā. Koprades procesā iniciētie pasākumi validēti projekta “Eiropas pilsētu kalkulators” izstrādātajā modelēšanas rīkā. Tiks veikta KPL publiskā apspriede.

Kopš IEKRP2030 apstiprināšanas, RVP ir ieviesusi energopārvaldības sistēmu, kas sertificēta atbilstoši ISO 50001 standarta prasībām, ietaupītās izmaksas par enerģiju novirzītas Klimata programmai, kas palīdz finansēt IEKRP2030 plānotos pasākumus pašvaldības ēkās, ir izveidota vienas pieturas aģentūra ēku atjaunošanas veicināšanai, apstiprināti saistošie noteikumi centralizētās siltumapgādes un bezemisiju siltumsūkņu prioritizēšanai. Ir veikta pilsētplāvu izveide un īstenoti daudzi citi pilotprojekti.

2 Mērķis: klimatneitralitāte līdz 2030. gadam

Rīgas mērķis ir sasniegt 53% CO₂ emisiju samazinājumu, salīdzinot ar 2019. gadu, kas vienlaicīgi nozīmē samazināt CO₂ emisijas pilsētā par 80%, salīdzinot ar 1990. gadu, un sasniegt klimatneitralitāti pašvaldības infrastruktūrā. Papildus ar meža teritoriju palīdzību plānots nodrošināt nemainīgu CO₂ piesaisti līdz 2030. gadam - aptuveni 300 ktCO₂/gadā apmērā. Tas sniedz 16% CO₂ emisiju samazinājumu attiecībā pret 2019. gada kopējām emisijām.

Pilsētas mērķis ietver visu administratīvo teritoriju, tai skaitā TEC-2, kas fiziski atrodas ārpus Rīgas administratīvās teritorijas, bet nodrošina siltumenerģijas piegādi pilsētā. Emisiju uzskaitē ietver visas CO₂ emisijas, kuras rodas, ņemot vērā Rīgas administratīvajā teritorijā patērēto enerģijas apjomu, kā arī radītās emisijas atkritumu apsaimniekošanas rezultātā un piesaistīto apjomu pašvaldības kapitālsabiedrības SIA "Rīgas meži" tpašumā esošajos mežos ārpus RVP administratīvās teritorijas. Plāns ietver arī ETS sektorā iekļautos uzņēmumus. KPL detalizēti apskata šādus sektorus:

- Siltumenerģijas ražošana un patēriņš
- Elektroenerģijas patēriņš
- Transporta enerģijas patēriņš
- Zemju izmantošana
- Atkritumu apsaimniekošana

Klimata mērķi sinhronizēti ar pašvaldības kapitālsabiedrībām, kas tos iestrādā savās ilgtspējīgas attīstības stratēģijās. Daļa mērķu sasniedzama esošo iespēju un resursu ietvaros, bet daļa pasākumu īstenojama, piesaistot ārējo finansējumu, līdz ar to mērķu sasniegšana lielā mērā ir atkarīga no finansējuma pieejamības nacionālajā un Eiropas Savienības līmenī.

Īstenojot KPL noteiktās aktivitātes, ne tikai samazināsies CO₂ emisijas, bet arī tiks samazināti izdevumi par enerģiju. Atjaunīgo energoresursu īpatsvara pieaugums palīdzēs tuvoties energoneatkarībai un samazināt atkarību no fosilajiem energoresursiem, kas valstij nav pieejami, līdz ar to tiek importēti. Samazinot importu, prognozējama pozitīva ietekme uz tautsaimniecību un labklājības palielināšanās katram iedzīvotājam.

Kā ziņo Pasauls Veselības organizācija¹, gaisa piesārņojums rada negatīvu ietekmi uz iedzīvotāju veselību. Paredzēto klimata aktivitātišu ieviešana samazinās gaisa piesārņojumu un uzlabos iedzīvotāju veselību ilgtermiņā, tādējādi samazinot izdevumus par ārstniecības pakalpojumiem.

Aktivitāšu koordinēšanai pilsētā ieviesta Kausal klimata platforma, kur iekšēji tiek koordinēta KPL noteikto aktivitāšu ieviešana, kā arī ārēji informēti iedzīvotāji par plānotajiem pasākumiem, to statusu un ir iespējams sekot līdzi kopējiem indikatoriem ceļā uz klimatneitralitāti. Pašvaldība Rīgas enerģētikas aģentūras personā līdždarbojas arī projektā "Climate-4-Cast", kur paredzēts izveidot papildus rīkus CO₂ budžetēšanai.

¹ World Health Organization. (2021). Global air quality guidelines: particulate matter (PM2.5 and PM10), ozone, nitrogen dioxide, sulfur dioxide and carbon monoxide. Retrieved from <https://www.who.int/publications/i/item/9789240034228>

3 Stratēģiskās prioritātes

Rīgas valstspilsētas stratēģiskās prioritātes, lai sasniegtu KPL noteiktos mērķus, ir sekojošas:

- **energoefektivitāte:** ēku atjaunošana un energoefektivitātes paaugstināšana;
- **ilgtspējīga mobilitāte:** elektroauto infrastruktūras nodrošināšana un sabiedriskā transporta dekarbonizācija;
- **atjaunīgie energoresursi:** pāreja uz atjaunīgiem enerģijas avotiem, piemēram, bezemisiju siltuma avotiem siltumapgādē, saules un vēja enerģiju elektroenerģijas ražošanā.

Katra prioritāte paredz konkrētus rīcību virzienus, pasākumus un uzdevumus emisiju samazināšanai. Tuvākajos 2-3 gados paredzēts īstenot šādus pasākumus:

- Mājokļu sektorā, kas ir lielākais energoresursu patērētājs pilsētā, energoefektivitātes veicināšana un mājokļu atjaunošana ir viena no pašvaldības prioritātēm. Rīga ir izveidojusi vienas pieturas aģentūru, kurā sniedz būtisku atbalstu iedzīvotājiem ēku atjaunošanas veicināšanai. Paredzēts īstenot Eiropas Investīciju bankas ELENA projektu, paplašinot atbalstu un sniegto pakalpojumu apmēru, lai sasniegtu lielāku atjaunoto ēku skaitu, kā arī tiks īstenoti kvartālu atjaunošanas pilotprojekti.
- Ilgtspējīgas mobilitātes jomā līdz 2027. gadam paredzēts izveidot zemo emisiju zonu, Park&Ride stāvvietu un mobilitātes punktu attīstīšana, kā arī velosliedžu savienošana ar metropoli, elektrozulādes tīklu attīstība un esošā publiskā transporta autoparka nomaiņa.
- Enerģijas ražošanas jomā tuvākajos gados paredzēts attīstīt bezemisiju tehnoloģijas un turpināt palielināt atjaunīgās enerģijas īpatsvaru centralizētajā siltumapgādē. Tiks īstenoti pilotprojekti jaunu tehnoloģiju apguvei un nodrošināta siltumapgādes sistēmas modernizēšana, pakāpeniski pārejot uz 4. paaudzes siltumapgādes sistēmu.
- Atkritumu apsaimniekošanas jomā prioritāri tiks īstenoti pasākumi, kas vērsti uz sadzīves atkritumu šķirošanas apjomu un kvalitātes uzlabošanu, attīstot atkritumu dalītās vākšanas infrastruktūru. Vienlaikus tiks īstenoti plaši pasākumi atkritumu rašanās novēršanai mājāsaimniecībās, publiskajā sektorā un uzņēmējdarbībā.
- Aprites ekonomikas jomā šobrīd tiek izstrādāts visaptverošs rīcības plāns 2026.-2030. gadam, lai sekmētu sistēmisku pāreju uz aprites ekonomiku, integrējot aprites ekonomikas principus visās nozarēs un jomās, paaugstinot sabiedrības izpratni un atbalstu, un veicinot patērētāju kultūras maiņu.
- Pilsētvides zaļināšanas jomā tiek izstrādāts rīcības plāns pilsētas zaļināšanai, turpināsies pilsētas zaļo zonu reģenerācija ārpus pilsētas centra.

Būtiski iesaistītās puses ir pašvaldības kapitālsabiedrības, tai skaitā AS "Rīgas Siltums", kurš tikai daļēji pieder pašvaldībai. Kapitālsabiedrību atbildības sfērā ir lielākā daļa emisiju, kas radītas pilsētas teritorijā, tādējādi kapitālsabiedrības var tieši ietekmēt šo emisiju samazināšanu.

4 Process un principi

Lai nodrošinātu KPL Rīcības plānā iekļauto rīcību virzienu un pasākumu efektīvu un pārskatāmu ieviešanu, KPL izstrādes ietvaros katram sektoram ir sagatavota detalizēta organizatoriskā shēma, ņemot vērā galvenās rīcības virzienos un pasākumos iesaistītās puses un to mijiedarbību.

Vienojošais elements visu sektoru pasākumu ieviešanas koordinēšanai ir Rīgas valstspilsētas izpilddirektors, kas ir tiešais vadītājs visu departamentu direktoriem, aģentūrām un citām izpildvaras iestādēm, kā arī ir kapitāldaļu turētājs pašvaldības kapitālsabiedrībās. Rīgas valstspilsētas pašvaldības aģentūra "Rīgas enerģētikas aģentūra" kā atbildīgais par Klimata pilsētas līguma ieviešanu informēs izpilddirektoru par prioritārajiem pasākumiem, savukārt izpilddirektors tos uzdos īstenot atbildīgajām iestādēm.

Lai Rīga varētu sasniegt izvirzītos klimata mērķus, pasākumu plānošanas un īstenošanas procesā tiks ņemti vērā un integrēti šādi horizontālie aspekti:

- **Iesaistīto pušu līdzdalība:** Lai panāktu pēc iespējas lielāku vai dažādāku iesaistīto pušu iesaisti KPL Rīcības plānā identificēto pasākumu ieviešanā un jaunu pasākumu plānošanā, katra sektora atbildīgās institūcijas pārstāvji identificēs un iesaistīs galvenās iesaistītās puses, tai skaitā pārstāvjus no apkaimju centriem un kopienām, kas apvieno un pārstāv dažādu iedzīvotāju grupu intereses, dažādām uzņēmēju un pakalpojumu sniedzēju asociācijām, kas pārstāv uzņēmēju intereses, kā arī no NVO un citām organizācijām, piemēram, universitātēm, kas informāciju var tālāk nodot arī dažādām sabiedrības grupām.
- **Sociālās inovācijas:** Tiks izvērtētas un attīstītas tādas iespējas, kā piemēram, atbalsts Inovāciju centru un inkubatoru izveidei; datu atvēršana inovāciju veicināšanai; sadarbības stiprināšana ar pētniecības iestādēm; Klimata inovāciju fondu veidošana; izglītojošo programmu veidošana; regulāru tīklošanās pasākumu organizēšana.

Pēc Klimata pilsētas līguma parakstīšanas, RVP turpmākie soļi ir sekojoši:

- **Nodrošināt aktīvu un rīcībspējīgu organizatorisko struktūru** KPL Rīcības plāna ieviešanai un uzraudzībai.
- Sagatavot dažādām mērķgrupām (pašvaldības struktūrvienībām un kapitālsabiedrībām; iedzīvotājiem; uzņēmējiem u.c.) vizuāli pievilcīgas šī plāna vienkāršotās un saīsinātās versijas, ar ko katra mērķgrupa var iepazīties un saprast, kādu ieguldījumu tā var sniegt Rīgas klimatneitralitātes mērķu sasniegšanā.
- **Uzsākt rīcības virzienos noteikto pasākumu ieviešanu**, iesaistot arī visas identificētās sabiedrības grupas prioritāro pasākumu īstenošanā, t.sk. pasākumu uzraudzībā.

KPL Rīcības plāns tiks atjaunots pēc 2-3 gadiem, balstoties uz SEG emisiju datiem un ieviesto pasākumu monitoringa rezultātiem, un, ja nepieciešams, tiks iekļautas papildus rīcības.

Rīgas valstspilsētas
klimatneitralitātes apņemšanās
līdz 2030. gadam

NET ZERO CITIES

EU MISSION PLATFORM | CLIMATE NEUTRAL AND SMART CITIES